

Barne- og familiedepartementet

Svar på høring om forslag til endringer i prisopplysningsforskriften og forskrift om kraftomsetning og netjtjenester

Det norske strømmarkedet er under betydelige endringer. Priskrisen i vinter har endret og vil endre norsk kraftpolitikk. Den forserte energiomstillingen i Europa som følge av krigen i Ukraina vil påvirke strømmarkedet i lang tid. Effektene av overgangen fra fossil kraft i Europa vil slå inn i forbrukerprisene i Norge. Samtidig kan økt innslag av værbasert kraft gjøre strømprisene mer ustabile og uforutsigbare.

Samtidig som norske strømpriser har satt nye rekorder, har Statnett varslet et norsk kraftunderskudd allerede i 2026. NVE har videre advart mot faren for effektunderskudd. Samlet står norske forbrukere overfor et helt annet strømmarked nå og i fremtiden enn da Stortinget i april 2021 avga innstilling 394 S (2020–2021).

Den nye situasjonen på strømmarkedet krever derfor også andre tiltak enn det Stortinget vedtok for bare ett år siden. Forbrukerrådet konstaterer imidlertid at Regjeringen på flere områder har iverksatt prosesser for å svare opp et behov for endringer i det norske strømmarkedet. Forbrukerrådet vil følge opp disse prosessene på egnet vis.

Det er i alle tilfeller nødvendig å forsterke prisopplysningsforskriften og forskrift om kraftomsetning og netjtjenester. Forbrukerrådet mener forslagene som fremmes i høringen er nødvendige og gode.

Forbrukerrådet mener likevel forslagene i sum ikke er tilstrekkelige for å imøtekomme Stortingets anmodningsvedtak. Dette knytter seg konkret til opplysninger om prisvarighet og enhetspris på strøm. Vi går i vårt høringssvar nærmere gjennom våre innspill og oppsummerer de overordnet slik:

- Det må innføres krav til opplysninger om prisvarighet på alle avtaler, ikke bare for avtaler der strømsalgsselskapet selv begrenser varigheten.
- Det må innføres enhetspris for spotprisavtaler. Forbrukerrådet mener en første hensiktsmessig løsning er å innføre krav om at påslag på spotpris, fastledd og fakturagebyrer samles i ett felles påslag per kWt.
- Departementets krav til prisinformasjon for standard variabel bør presiseres slik at strømsalgsselskapene pliktes å gi transparente prisopplysninger/beregningsmodeller. Dersom dette ikke er praktisk mulig bør departementet vurdere om avtaler der det «ikke er praktisk mulig å oppgi kraftprisen, spotprisen eller andre priselementer på forhånd», skal forbys i forbrukerforhold.

Begrepsbruk og definisjoner

Forbrukerrådet støtter forslaget til definisjoner som departementet legger frem i forslag til prisopplysningsforskriften § 19.

Særlig legaldefinisjon av «tilleggstjenester» er nødvendig, og vi mener at departementet også bør vurdere om det bør kreves et eget samtykke ved kjøp av tilleggstjenester via direktesalg som telefon-, dør- og gatesalg.

Forbrukerrådet er klar over at et slikt samtykkekrav antakelig er på grensen av hva som kan vedtas med hjemmel i markedsføringsloven § 10. Dersom departementet finner det nødvendig med lovendring vil Forbrukerrådet støtte en endring som gjør det mulig med slikt krav.

Informasjon om minste garanterte prisvarighet

Departementet foreslår at fristen mellom varsel og endringer i faste priselementer skal være 30 dager. Dette gir i praksis en 30 dagers garantert prisvarighet for strømvavtaler i Norge.

Prisvarigheten knytter seg til faste priselementer som påslaget og månedsbeløpet, men ikke til flytende elementer som spotprisen.

Vi forstår videre departementet slik at selskaper som selger kampanjeavtaler må informere om lengde på eventuelle kampanjepriser og hva som skjer etter utløpet av kampanjeperioden. Endelig må kraftselskaper som garanterer for en minste prisvarighet opplyse om denne minstetiden.

Forbrukerrådet viser til at kraftmarkedet er fullt av lokketilbud og kortvarige avtaler. På strømpris.no krever vi at selskapene opplyser om garantert minste prisvarighet på alle sine avtaler, uansett om dette er en del av markedsføringen eller ei. Vår erfaring er at det finnes mange kampanjeavtaler i markedet som ikke markedsføres som det. Disse markedsføres som alminnelige strømvavtaler, og deretter brukes endringshjemmelen som finnes i Standard Kraftleveringsavtaler § 6 til å endre de faste priselementer kort tid etter avtaleinngåelse.

Forbrukerrådet mener det derfor er nødvendig å følge opp Stortingets anmodningsvedtak med en forskriftsendring som sikrer forbrukerne informasjon om minste garanterte prisvarighet. Vi mener departementets forslag ikke er tilstrekkelig for å sikre forbrukere informasjon om prisvarigheten på strømvavtaler.

Forbrukerrådet foreslår at strømselskapene pålegges å informere om minste garanterte prisvarighet utover 30 dager i sin markedsføring for alle avtaler, samt informere om restvarighet på faktura.

Dette vil gjøre det vesentlig lettere for forbrukeren å se om en strømvavtale er kortvarig eller ei. Der selskapet garanterer prisvarighet i X antall måneder vil det heller ikke være anledning til å påberope seg endringshjemler ellers i avtalen.

Opplysninger som skal gis i markedsføringen

Forbrukerrådet støtter forslagene departementet fremmer. Vi mener det er hensiktsmessig at det henvises til strømpris.no i markedsføringen. Dette styrker forbrukers innsikt i strømmarkedet og kan fremme konkurransen mellom strømsalgsselskaper.

Når det gjelder «nye kunder», mener vi at definisjonsmakten for dette begrepet ikke kan ligge hos det enkelte selskap. Dette vil åpne for flere ulike definisjoner. Forbrukerrådet har erfart at følgende definisjoner brukes av strømsalgsselskaper:

1. nye kunder er kunder som ved signering ikke har en avtale med selskapet
2. nye kunder er kunder som ikke har vært kunde hos selskapet de siste x mnd.

3. nye kunder er kunder som aldri har vært kunde hos selskapet

Fra vår side er det åpenbart at den første definisjonen er den mest presise og som ligger nærmest en språklig forståelse av begrepet. For å unngå avvikende praksis hos selskapene, mener vi at departementet bør ta inn en egen definisjon av «nye kunder» i forskriften.

Når prisen avhenger av om forbrukeren er «ny» eller «tidligere» kunde, så mener vi at det vil være i tråd med markedsføringsloven § 10 å ha en slik regel i den nye prisopplysningsforskriften.

Vi knytter under noen bemerkninger til enhetspris, samt noen korte bemerkninger rundt avtaletypen standard variabel.

Enhetspris for strøm

Departementet foreslår ikke en enhetspris på strøm nå, men viser til at Strømpris.no sikrer en sammenlikning av strømvtaler. Strømpris.no brukes aktivt av Forbrukerrådet for å ivareta forbrukernes rettigheter og perspektiv, og vi observerer at strømsalgsselskapene tilbyr avtaler for å toppe vår prissammenligning. Det er likevel mange strømvtaler som omsettes utenom strømpris.no eller ved bruk av øvrige prissammenligningsportaler. Enhetspris er ment å sikre økt forbrukerinformasjon og tryggere strømhandel for alle.

Forbrukerrådet mener enhetspris er et viktig tiltak for å styrke prissammenligningen av strømvtaler. Fra et forbrukerperspektiv fremstår det uhensiktsmessig at prisen på strøm er satt sammen av en rekke ulike komponenter som i praksis gjør det vanskelig for forbrukeren å skille rimelige fra dyre avtaler.

Forbrukerrådet mener det er relevant med en felles enhetspris på strøm i Norge, slik at det i større grad blir mulig å forstå hva man faktisk betaler for strømmen, og ikke minst kan sammenligne de ulike tilbudene i markedet. En slik enhetspris vil imidlertid neppe kunne omfatte fastprisavtaler.

Etter vårt syn åpner markedsføringsloven § 10 for å forskriftsfeste et krav om enhetspris på strøm i salgsoppfordringer. Det er likevel ikke slik at all oppfyllelse av Stortingets anmodningsvedtak trenger å gjennomføres i de reglene som er på høring i dag. Tiltak som det ikke er hjemmel til å innføre i

prisopplysningsforskriften bør etter vårt syn utredes videre og innføres med andre hjemler.

En slik enhetspris kan ha flere former, og kan presenteres som effektivt påslag (øre/kWt) eller effektiv strømpris (kr/kWt). Begge variantene kan etter vårt syn brukes til å sammenlikne spotprisavtaler. For spotprisavtaler er effektivt påslag eller tilsvarende det eneste reelle punktet for konkurranse mellom aktørene. Vi mener at det er fornuftig å ta utgangspunkt i en variant av effektivt påslag i første omgang.

Et effektivt påslag må ta utgangspunkt i et referanseforbruk. Vi viser til markedsføringen av batterielektriske biler der rekkevidden er basert på et såkalt blandet forbruk, noe som nettopp er et referanseforbruk. Til sammenlikningsformål er dette tilstrekkelig.

Også modeller som ikke inkluderer et referanseforbruk kan med fordel utforskes nærmere. Ved å pålegge strømsalgsselskapene å samle alle faste påslag i ett påslag per kWt, vil det bli lettere for forbrukerne å se de reelle kostnadene ved en strømvtale ut over spotprisen. Forbrukerrådet har erfaring med at enkelte selskap kan prise kWt-påslaget lavt, men samtidig ta fakturagebyr for e-faktura, noe som ellers er svært uvanlig. På denne måten henter selskap inn fortjeneste på priselementer det ikke er lett for forbruker å fange opp. Fastbeløp per måned varierer også og det kan være krevende for forbruker å vite hva de får for dette beløpet. Vi mener at selskapet bør pålegges å informere om endringer i effektivt påslag når det skjer endringer i de faste priselementene. Kombinert med en pålagt henvisning til strømpris.no, vil forbrukeren få sterke insentiver til å bytte avtale når prisen stiger. Vi er likevel klar over at det er usikkert om det er hjemmel for å pålegge en slik varslingsplikt etter mrl. § 10.

Det vil ytterligere styrke forbrukerens stilling dersom departementet vurderer å innføre nytt samtykkekrav ved større endringer i pris, se nedenfor.

Vi mener det er viktig at departementet går videre med å utrede enhetspris, Forbrukerne er helt avhengige av å ha en effektiv måte å vurdere både fastpris- og spotprisavtaler opp mot hverandre.

Standard variabel

Standard variabel pris er en etterlevning fra den gangen strømonopolet ble opphevet på 90-tallet. Avtaleformen kjennetegnes ved at selskapet setter prisen i typisk 14-dagersintervaller.

Variable avtaler svinger ikke like mye som spotprisavtaler, med følger likevel variasjonene i spotmarkedet i faste intervaller. Historiske sammenligninger viser at standard variabel er en dyrere avtaleform enn både spot og fastpris.¹

En variabel avtale er dyrere enn spotprisavtaler fordi selskapet må kalkulere inn risikoen ved 14-dager rullerende fastpriser.

Vår opplevelse er at det er lettere for strømselskapene å ta ut margin på variabelprisavtalene fordi de ikke har samme transparens som spotprisavtaler. Det er blant annet fordi vi opplever at prisen på en variabel avtale stiger fort når spotprisen øker, mens med en fallende spotpris vil det typisk ta lang tid før selskapene justerer ned prisen tilsvarende.

Forbrukerrådet har derfor valgt å plassere disse avtalene i en egen kategori på strømpris.no som kalles «Andre avtaler». De presenteres også med en generell advarsel om at avtalene ofte er dyre og kan ha dårlige betingelser.

Under den pågående priskrisen har vi sett eksempler på variable avtaler solgt i Nord-Norge med priser tilpasset de sørlige prisområdene. Det betyr at forbrukeren har betalt rundt 10 ganger så mye for strømmen mot en vanlig spotprisavtale. Samlet er vår erfaring at standard variabel ikke er en avtaleform som egner seg for ordinært salg i et forbrukermarked. Avtaletypen omsettes i praksis ved dirktesalg og fungerer som pengemaskiner for strømsalgsselskapene på forbrukernes bekostning.

I spotprismarkedet finnes det nå mulighet for forbrukeren til å tegne pristak og tilsvarende tjenester som sikrer forbrukeren mot de største toppene, dersom dette skulle være motivasjonen for forbrukere som frivillig har tegnet standard variabel. Videre så finnes det kortvarige fastprisavtaler for de som vil ha (kostbar) forutsigbarhet i vintermånedene, men følge spotprisen resten av året.

Forbrukerrådet kan ikke se at det er behov for en avtaleform som standard variabel i sin nåværende form. Vi mener at den foreslåtte § 20 bokstav c til en viss grad vil sikre transparens når det gjelder variable avtaler, men det forutsetter at bestemmelsen håndheves strengt. En slik håndheving må sikre at selskapene på en klar og tydelig måte opplyser om hvordan prisen for de variable avtalene blir beregnet.

Dersom forslaget ikke har til hensikt å øke transparensen slik Forbrukerrådet forutsetter, bør departementet vurdere om avtaler der det «ikke er praktisk mulig å oppgi kraftprisen, spotprisen eller andre priselementer på forhånd» skal forbys i forbrukerforhold.

¹ <https://www.nve.no/media/11490/kraftsituasjoneng4.pdf> s. 22

Kraftleverandørenes prislister

Forbrukerrådet støtter departementets forslag til krav om offentlige prislister for alle avtaler selskapet har aktive kunder på. Det er også svært positivt at departementet forslår å innta et intervall i prisinformasjonen, siden mange strømvtaler har forskjellige priser for samme avtale. Også avtalevilkår burde etter vårt syn være tilgjengelig samme sted, siden endringer i vilkår også er vanlig i bransjen.

Vi understreker også at en del selskaper hyppig endrer navn på strømvtalene de selger. Forbrukerrådet kan ikke se noen grunn til at en avtale skal endre navn. Særlig ikke i lys av at det eksisterer over 400 strømvtaler der det ofte er krevende å skille ulike avtaler fra hverandre. Hyppige navnebytter kan slik være med på å forvirre forbrukerne.

Vi mener at dersom en strømvtale endrer navn, så er det i praksis en ny avtale – og må behandles slik, jf. våre innspill om krav til nytt samtykke under.

I den anledning er det viktig at prislister presenteres i et enhetlig format som er lett å både lese og navigere i for forbrukeren. Etter vårt syn må listen plasseres lett synlig på nettsiden til kraftleverandørene, slik at den kan navigeres til med få klikk fra forsiden til strømselskapet.

Krav til varsel om endrede avtalevilkår

Forbrukerrådet støtter departementets presisering i ny § 22 som sier at kraftleverandøren skal varsle forbruker om alle endringer i eller opphør av avtalen, med unntak av endringer i spotprisen.

Vi er enige i at SMS eller e-post skal være varslingsform. I de siste årene har Forbrukerrådet avdekket flere tilfeller av endringer av faste priselementer i spotprisavtaler der varsel ikke har blitt gitt, eller bare gitt på selskapets «Min side».

Forbrukerrådet er også helt enig i at forbrukeren ved endringer i avtalen skal ha rett til å si opp avtalen kostnadsfritt. Det er helt avgjørende som balanserende mekanisme for standardavtaler der den ene avtaleparten kan endre faste priselementer med ensidig varsel.

Det er viktig med tett håndheving for å sikre at selskapene informerer i henhold til forskriften.

Krav til nytt samtykke

Departementets forslag er at forbrukeren ved å forholde seg passiv aksepterer endringen av avtalevilkårene.

Det er kjent at forbrukere, særlig i møte med genusytelser, lider under standardefekten.² Konkret betyr det at forbrukere har en tendens til å ta det valget som er forhåndsutfyllt og som krever minst innsats.

Forbrukerrådet mener det bør vurderes å øke forbrukerbeskyttelsen ved å kreve at forbrukeren eksplisitt samtykker til endringen før den kan effektueres. En slik endring må følges av krav om gjentatte varslinger og en rommelig tidsfrist, for å unngå at mange forbrukere sies opp som kunder og havner på leveringspliktig strøm.

Vi mener videre at departementet bør vurdere om kraftleverandøren skal forpliktes til å hente inn en ny signering fra forbrukeren ved alle endringer i avtalevilkår med unntak av spotpris.

En slik regel vil unngå at forbrukerne ved passivitet godtar endringer, og vil antakelig øke byttefrekvensen. Dette vil særlig skje dersom varselet om endring kombineres med en henvisning til strømpris.no.

Opplysninger ved lading av elektriske kjøretøy

Departementet ber særlig om høringsinnspill knyttet til å innføre en plikt til å opplyse prisen for lading per kWt, og innspill om hvordan selgeren kan opplyse om ladeprisen i kWt der andre prisparametere enn kWt inngår. Forbrukerrådet har gitt innspill til nasjonal ladestrategi, men viser også til tilsvarende synspunkter her.

For å kunne sammenlikne og forutberegne hvor mye strømmen koster mener Forbrukerrådet at en prismodell med utgangspunkt i kWt er mest forbrukervennlig og hensiktsmessig. På den måten betaler forbrukeren for de kilowattimene som de faktisk mottar.

På samme måte som forbrukerne har et forhold til størrelsen på bensin- eller dieseltanken så vil også elbilister ha et forhold til antallet kWt batteriet inneholder. I fremtiden vil det også kunne bli aktuelt å gjøre det samme for hydrogen, uavhengig av måleenhet. Dette kan sees på som en «pumpepris» på drivstoff til elektriske biler.

² https://en.wikipedia.org/wiki/Default_effect

De siste prosentene på et elbil-batteri, typisk etter 80 prosent, lades langsomt. Etter 25-30 minutter har de aller fleste elbiler fått nok strøm til å kjøre videre, og derfor aksepterer vi at det slår inn en ekstra pris for å stå lenger enn dette.

Vi mener at utgangspunktet må være en kilowatttimepris for de første 80 prosentene av batteriet for hurtigladede, og at det deretter kan slå inn progressive takster for å sikre omløpshastighet ved laderen.

Økende belastning på kraftnettet, sterkt varierende strømpriser og potensial for effektprising fra strømleverandørene kan føre til at ladeoperatørene kan begynne med dynamisk prising.

Dette vil bidra til å gjøre det komplekst å få en oversikt over hva det vil koste å lade, og vi mener at ladestasjonene må operere med samme modell som andre drivstoffstasjoner – at prisen låses når du starter å fylle. Dette er likevel ikke til hinder for at det slår inn progressive takster for å sikre omløpshastighet ved laderen.

Sluttbrukers tilgang til Elhub

Forbrukerrådet støtter forslaget til endringer i forskrift om kraftomsetning og netttjenester § 6-15 som vil sikre at forbrukerne har tilgang til egne kundeopplysninger og måleverdier i Elhub.

En slik tilgang er nødvendig dersom forbrukerne i fremtiden skal nyte godt av kommende automatiserte løsninger, samt for å ha oversikt over eget forbruk ved å knytte sine data fra Elhub sammen med andre digitale tjenester fra både det offentlig og private.

Nye krav til utforming av faktura for elektrisk energi

Forbrukerrådet støtter forslaget til ny utforming av faktura. Vi mener forslaget vil gjøre det lettere for forbrukerne å få oversikt over økonomien sin, samt øke bevegeligheten i markedet ved at byttefrekvensen antakelig vil gå opp.

Vi støtter også forslaget om at tilleggstjenester skal skilles ut som egne «varelinjer» for å synliggjøre at det er snakk om tjenester frikoblet fra selve kraftavtalen.

Endelig støtter vi at henvisning til strompris.no presiseres.

Vennlig hilsen

Forbrukerrådet

Inger Lise Blyverket
Direktør

Thomas Iversen
Seniorrådgiver